

Summary

The purpose of this article - to consider and justify the creation of conditions for the development strategy of the bank marketing in the banking marketing concept banks in Kazakhstan.

САЛЫЦ - ЭКОНОМИКАНЫ МЕМЛЕКЕТТІК РЕТТЕУ КЕРАЛЫ РЕТІНДЕ

Н.П. Исаев -

*Абай атындағы ҚазҰПУ Магистратура және PhD докторантура
институтының магистранты*

Салық барлық елдерде олардың қоғамдық-экономикалық құрылысы мен саяси іс-бағытына қарамастан ұлттық мемлекет, жүртершің неізіп кезі - ұлттық табысты қайта белудің басты қаржылық құралы, мемлекеттің кірістерін және бюджеттің кірістерін қалыптастырудың шешуші кезі болып табылады. Салықтарда мемлекеттің экономикалық мазмұны нақты түрде келінеді, ал салықтардың элеуметтік-экономикалық мәні олардың түрлері мен релі қоғамның экономикалық құрылысымен, мемлекеттің табиғатымен және функцияларымен айқындалады.

Қазақстан Республикасының салықтық заңы салық және езге де бюджетке теленетін міндетті телемдердің мшдетл түрде теленуіне, нақтылыққа, салық салу эдшдтне, салықтық жүйенің біркелкілігіне және салық заңының жариялылығына негізделген.

Сейтіп, салық салу мәселелерін реттейтін нормативтж-құқықтық актілер немесе салық заңдары салық жүйесінің негізгі элементі ретінде бола отырып, салық саясатын жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Сондықтан да, салық жүйесі мен салықтық заңдардың дамуы мен қалыптасуына мемлекеттің ішкі және сыртқы қызметтері тәуелді.

Салықтарға экономикалық эдебиеттерде эр түрлі анықтама мен түсініктеме берілген. Мәселен, Салық кодексінде «Салықтар - мемлекет біржакты тэртшпен заң жүзінде белгілеген, белгілі бір мелшерде жүргізетін, қайтарымсыз және етеусіз сипатта болатын бюджетке теленетін мшдетл акшалай жарналар» деп атап әрсеен.

Салық дегеніміз - белгіт бір объекттерден (табыс, мүлік, тауар, жер, қвж, мұра), белгіш бір мерзімде (салық кезең - бір әндж, он әндж, айлық, тоқсандық, жылдық) және белгіт бір мвлшерде (салық ставкасы) алынатын, заң бойынша қарастырылған міндетті төлемдер.

Мемлететлк бюджет юрю белігінш эдэуір белігін салықтар қамтиды. Мысалы, 2007 жылы салық үлесі 82 %, 2008 жылы 70% және 2009 жылы 64% құраған. Салықтар бұл, тұрақты және сенімді қаржы кездері болып табылатындықтан ел экономикасын реттеуші құрал сипатына ие болды. Мемлекет экономиканы салықтық реттеуді салық саясаты арқылы іске асырады.

Салықтың реттеу дегеніміз - салық телеуші субъектшер және мемлекеттің максат мүддесін еске ала отырып, салық арқылы қаржылық қатынастарды реттеуді айтамыз.

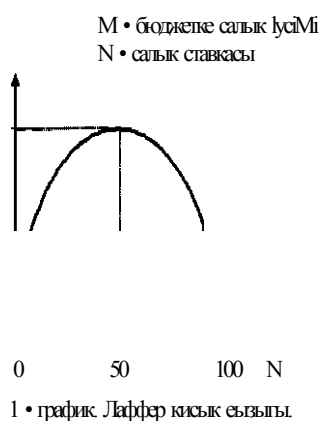
Салық саясаты дегеніміз - мемлекеттің салық және салық салу саласында жүргізіп отырған іс-шараларының жиынтығы. Салық саясаты салық жөнінде іс-шаралар жүйесін бғвдредг Салық саясатының мазмұны мен максаттары қорғамның элеуметтік-экономикалық жағдайына байланысты.

Бүгінгі әлемдік тәжірибеде салық саясатының негізгі максат-міндеттері болып мыналар саналады:

- мемлекеттің қаржы ресурстарымен қамтамасыз ету;
- жалпы мемлекеттің экономикасын реттеуге жағдай жасау;
- нарықтық қатынастар процесінде пайда болатын халықтың табыстары арасындағы теңсіздікті азайту.

Әлемдік тәжірибеде салық саясатының негізгі үш типі бар.

1. Максимальды салықтар саясаты - не алуға болса соның бәрін алу принципіне негізделеді. Мұндай саясат кезінде мемлекетке салық қоры дайын тұрады себебі салық түсімдердің жоғарылауы мемлекеттік табыстардың ұлғаюына әкелмейді. Шетел ғалымдары шекті салық ставкасы - 50 пайыз дейді (1-график. Лаффер қисық сызығы).

Егер салық ставкасы, салық телеуші табысының 50 пайызынан асып кетсе, онда ол ендірістің тоқтап қалуына соқтырады.

Егер салық ставкасы, салық телеуші табысының 40-50 пайыз аралығында болса, онда жай, ұдайы ендіріске әкеледі. Егер салық ставкасы, салық телеуші табысының 30-40 пайыз аралығында болса, онда ұдайы ендіріске әкеледі.

2. Қалыптасқан салық саясаты жақсы салық климатын жасай отырып, табыстардың өсуіне, дамуына қолайлы әсер етеді. Табыстар салық салудан максимальды деңгейде босатылады, бірақ салықтар түсімдердің қысқаруынан ол элеуметтік қатынастардың шектелуіне әкел соғады.

3. Салық салудың жоғары деңгейін белгілейтін, бірақ едәуір элеуметтік қорғауды қамтамасыз етуді қарастыратын салық саясаты. Салықтық түсімдер әртүрлі элеуметтік қорлардың қобейіне бағытталады. Бірақ мұндай экономика инфляцияның жоғарылауына әкеледі.

Кез келген мемлекетті салық сферасындағы қатынастық білімнің маңызы зор екендігі белгілі. Себебі салық саясаты мемлекет пен әрбір адам, мемлекет пен мекеме арасындағы әртүрлі мекемелер арасындағы, мемлекетаралық, адамдар арасындағы қатынастарға тығыз байланысты. Ресей ғалымы Т.Ф. Юткиннің салық саясатын "салық заңдарының нысаналы қолданылуын

анықтайтын билж және басқару органдарының құқықтық әрекеттерінің жиышығы" деп айтуы бекер емес.

Ресей зерттеуші С.Г. Пепеляевтің пікірінше "салық саясаты - бұл салықтық қатынастардың қатысушыларының ездерінің құқықтары мен міндеттерін орындау барысындағы стратегиялық бағыт және тактикалық әрекеттері, ол салық салуға тікелей немесе жанама қатысы бар сол және басқа елдің заңдылық актілерінің жиынтығында бекітілген". Біздің мемлекетіміздің саясатының басты стратегиялық бағыты болып әлеуметтік-экономикалық дамудың проблемасы болып табылады. Ондіріс дамуының [^]р сет е [^], оның тиімділігін, халық өмірінің материалдық көрсеткіші және сапасының өсу мүмкіндігін дәл осымен байланыстырады. Қазіргі кездегі саясаты Қазақстан Республикасы тарихында өте маңызды орын алады және терең трансформациялық ҮРДістерімен ерекшеленеді. Жоспарлы экономикадан нарықтық экономикаға өту кезінде мемлекеттің әлеуметтік-экономикалық және әлеуметтік-саяси дамуына әсер өту мүмкіндігі әрине, өзгерді. Қазақстан экономикасының басты негізгі өзгерткен соңғы жылдардағы әлеуметтік-саяси реформалар бұрынғы мемлекеттік құрылу жүйесін, мемлекеттің іс жүзіндегі қызметін қамтамасыз ететін ақша қаражаттарының болуы және пайдалануын жойып жібереді.

Мемлекеттің нарықтық экономикаға әсер өту кезінде саяси және экономикалық тетіктер арасында өн басты орын алатыны - салық саясаты және салық болып табылады. Нарықтық қатынастар кезінде, әсіресе нарықтық қатынастарға өту кезінде, салық жүйесінің қалыптасу процесі болып өн басты әлеуметтік-экономикалық реттеуші табылады. Реттеуші - мемлекеттік реттеудің қаржы-несиелік механизмін ұйымдастыру негізі болып табылады. Салық саясаты және салық жүйесі қаншалықты дұрыс жасалса, соншалықты мемлекеттің экономикасының қызметі тиімді болады. Мемлекеттік жүйені бақылаудағы элементтік-экономикалық процестердің салық саясаты қолдамды тұрақтандырудағы өн басты белгі ретінде, экономикалық өсудің өн басты шарты ретінде және Қазақстанның экономикалық кешігерін, бірлігін сақтау ретінде қарастырылуы керек. Тұрақты ілгерімелі нормадағы салық механизмнің құрылуында өтпелі кезеңдегі әлеуметтік-экономикалық ҮРДістердің өн басты ерекшеліктерін ұмытпау керек.

Экономикадағы реформалар, оның нарықтық экономикаға көшуі, әрине, Қазақстанда өзінің салық жүйесін құруды талап етті. Сонымен қатар, салық саясатында мемлекеттің өзіндік қасиеті де [^]р ш е д г Мемлекет салық механизмін пайдалана отырып, салық саясатын өзгертуде экономикалық дамуды ынталандыруға және оны сақтап қалуға Үлкен мүмкіндік алады. Салық саясатын жалпы салық саласында мемлекеттің жүргізетін шаралар жүйесі ретінде қарастырады. Бұл прогресс ұзақ уақыт алуына байланысты Қазақстан Республикасында салық саясаты біртіндеп құрылды.

Қазақстан Республикасында салық жүйесі реформалаудың төрт кезеңнен өтті.

1 кезен 1991 - 1995 ж.ж.

2 кезен 1995 - 2001 ж.ж.

3 кезен 2001 - 2008 ж.ж.

4 кезен 2009 жылдын 1 кантарынан басталады.

Бірінші кезең (1991-1995ж.ж.). 1991 жытаы 9 шшдедеп Казак КСР Президентшщ «КазКСР мемлекеттш салык кызметін куру туралы» ЖарлыҒымен КазКСР-нін басты мемлекеттік салык инспекциясы курылды. Сол жылы кабылдашан Казакстан Республикасынын «Казакстан РеспубликасындаҒы салык жҮЙесі туралы» Занына сәйкес 16 жалпы мемлекеттік және 27 жергшки салыктар болды.

Екінші кезең (1995-2001ж.ж.). Казакстан Республикасынын Үкіметі 1995 жылдын басында салык реформасынын узак мерзімді тужырымдамасын кабылдады, онда еліміздің салык жҮЙесі мен салык заннамасын бірте-бірте халыкаралык стандарт салык салу принциптерше сәйкестендіру кезделген еді. ОсыҒан орай 1995 жылы 24 сәуірде «Салык және бюджетке теленетін баска да мшдетл телемдер туралы» Казакстан Республикасы Президентінін ЖарлыҒы шықты. Бул ез каржы жҮЙемізді куруҒа ыкпал етп. Ен бастысы, салык телеу жҮЙесі ыкшамдалып, салык саны 45-тен 11-ге дейін кыскартылды. Онын ішінде бесеуі мемлекеттік, алтауы жергілікті салыктар.

Үшінші кезең (2001-2008ж.ж.). 2001 жылы 12 маусымда Казакстан Республикасынын жана Салык кодекс кабылданып, 2002 жылдын 1 кантарынан бастап колданыска енгізілді. Салык кодексше сәйкес салыктын 9 тда, алымнын 13 түрі, телемакынын 9 тда, кеден телемдерінін 4 тда және баж салыҒы бар болды. 2005 жылдан бастап салыктар, алымдар және телемакыларҒа езгерістер енгізілді. Акциз салыҒына косымша ретінде «экспортталатын шик мунайҒа, газ конденсатына рента салыҒы» косылды. АлымдарҒа «жылжымалы мүлік кепшн мемлекеттік тіркегені Үшін алым» және «кеменщ немесе жасалып жаткан кеменщ ипотекасын мемлекеттік тіркегені Үшін» және «туындылар мен сабактас куыктар объектшерше куыктарды, туындылар мен сабактас куыктар объектшерш пайдалануҒа лицензиялык шарттарды мемлекеттш тіркеу Үшін» алымдары косылды. ТелемакыларҒа радиожилік спектрін пайдаланҒаны Үшін телемакыҒа косымша ретінде «калааралык және халыкаралык телефон байланысын бергені Үшін телемакы» косылды.

Тертінші кезен (2009 жылдын 1 кантарынан басталады). 2009 жылдын 1 кантарынан басталады. Бул орайда кабылдашан жана Салык кодексше салыктын 13 тда белгшенш сонын шщде 2 жана салык түрі колданыска енгізілді. Атап айтсак, бул аркелген салык және бірінҒай жер салыҒы, сонымен катар Салык кодексінде ойын бизнесіне салынатын салыктын жеке тда ретінде айкындалды. Салык заннамасындаҒы негзп езгерістер катарына келесілерді жаткызсак болады:

- кәсіпорындардаҒы салык есебінін және салык есеп саясатын уйымдастыру кажеттшп мен ОҒан койылатын талаптар аныкталды;
- корпорациялык табыс салыҒы 20% денгешне темендетілді;

- элеуметтш салык ставкасы 11% денгешнде кабылданды;
- косылҒан кун салыҒынын ставкасы 12% денгейіне темендетілді
- жеке табыс салыҒы және элеуметпк салык бойынша есептілігінің

Декларацияларынын формалары біріктітірілді.

Әрбір мемлекет езінің даму кезендершде саяси және элеуметтгк-экономикалык іс-әрекетін жҮзеге асыру барысында белгш бір экономикалык саясатты негізге алады. Салыктын ставкаларын, салык жеңілдіктерін бекгткен кезде оларды Ғылыми негізде дәлелдеп шектен тыс асыра бермей белгш бір денгейде устау керек.

Салыктык реттеудін ен манызды кездері болып жеңілдік пен ставка саналады. Бірақ, бул жеңілдіктер мен ставкаларды шамадан тыс жоҒары мелшерде белгілеу немесе кебейту кейбір жаҒдайда экономиканын есуіне емес, кулдырауына экеледг

Экономикасы дамыҒан елдердін барлыҒы ездерінің даму кезендерінде экономикалык реттеудін шшде салыктык реттеудін манызынын зор екенш дәлелдеді.

БҮгінде еліміздің салык жҮЙесінде кейбір мәселелер кездеседі.
Мысалы:

- салык мәдениетш кетеру;
- салык бакылауынын тиімділігін арттыру;
- салык заннамасын онайлату.

Салык мәдениетін ^теру Үшін келесі шаралар жасалуы кажет:

- БАК-да мемлекеттін жҮргізетін салык саясаты, онын манызы мен КОҒамнын дамуы Үшін басым баҒыттары туралы жариялау;
- колданыстаҒы салык салу жҮЙесі туралы буклеттер, анықтама жҮЙелері және кәсіби салык кенесшілері арқылы ақпарат тарату.

Салык бакылауынын тшмдшгш арттыру Үшін келесі шаралар жасалу кажет:

- салык бакылауы рәсімін жетілдіру және онайлату;
- мемлекеттш, езге уәкілетті органдардын шет мемлекеттердш кузырлы салык органдарымен езара әрекет ету тшмдшгш арттыру;
- салык бакылауы рәсімін автоматтандыру;
- жҮЙелі тҮРде салык салудан жалтаруда колданылатын жана тәсілдер мен схемалар анықтау және олардын тууына ықпал ететш себептерді жою аясында әрі карай шаралар енпзу.

Салык заннамасын онайлату Үшін келесі шаралар жасалу кажет:

- салыктарды есептеуді онайлату;
- салык есептшп нысандарын онайлату.

АталҒан, шаралар жҮзеге асырылатын болса, салык базасы артып, шаруашылык жҮргізуші кәшпорындардын жемісті кызмет аткарып, салыктык бузушылыктар саны азаятын еді. Ойткені, салык телеушілердін арасында салык салу механизмш терен тҮсіне бермейтін субъектлер саны элі де болса азайҒан жок.

1. *Үмбетдіев А.Д., Керімбек Ф.Е. Салық және салық салу: Оқулық. - Алматы: Экономика, 2006.*
2. *Жақыпбеков Д.С. Қазақстанның кәсіпорындардағы салық салу, салық есебі мен есепшігіт ұйымдастыру: Оқу құралы. - Алматы: Экономика, 2009.*
3. *Налого и налогообложение: учебник под ред. Б.Х. Алиева. -2-е изд., перераб.и доп. -М.: Финансы и статистика, 2008.*
4. *Скворцов О.В. Налого. Экспресс-курс: учебник. - 2-е изд., перераб.и доп. - М.: Дело и Сервис, 2006.*
5. *Юткина Т.Ф. Налого и налогообложение. - М: 2001.*
6. *Налоговое право /Под ред. С.Г.Пепеляева. - М.: 2000.*
7. <http://www.minfin.kz/>

Резюме

В статье рассматривался налоговое регулирование экономики Казахстана, особенности развития налоговой системы в нашей стране и решение путей проблемы налоговой системы.

Summary

This article deals with the tax regulation of the economy of Kazakhstan and particularities of the development of the tax system in our country and decision of the ways of the problem of the tax system.

ОСОБЕННОСТИ ПРИНЯТИЯ РЕШЕНИЙ СУБЪЕКТОМ СТРАТЕГИЧЕСКОГО МЕНЕДЖМЕНТА

Ма Юйчунь -

магистрант Института магистратуры и докторантуры PhD КазНПУ имени Абая

В современной отечественной экономике активно идет становление менеджмента как способа управления (регулирования, упорядочения) организацией. По нашему мнению, "менеджмент" и "управление" - не просто разнопорядковые понятия. Менеджмент предполагает управление организацией при условии отделения капитала-собственности от капитала-функции, т.е. при наличии слоя профессиональных наемных управляющих. Управление же, регулирование и упорядочение отличаются лишь мерой вероятности достижения поставленных целей.

Вершиной деятельности наемного менеджера-профессионала является принятие решений, реализация которых способствует достижению поставленных целей и повышению эффективности функционирования организации. При этом, особое значение имеет принятие стратегических решений.